

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

Biró Tamás

2020. szeptember 23.

Alapszórend, egyeztetés,
bevezetés a főnévi szerkezetekbe

Ismétlés a mai órára

Az elsőéves anyagból

- Melléknevek és névmások
- Főnevek és előjárók ragozása

A mai órára: olvasandó + házi feladat

- Utóolvasás:

- Korábbiak (pp. 1-9)
- Jegyzet 1B (pp. 10-15)

- Feladat:

- [1B végén (p. 15), narancs doboz, 1. feladat:
gondolkodjanak el rajta, mintha sárga doboz lenne, de nem kell leadni.]
- 1B végén (p. 15.), narancs doboz, 2. feladat (egyéni emailben kedd délig, 3 pont)
- 2A feladat (p. 16): 2-4 fős csoportban, mutassák be órán jövő héten (2 pont / fő)

- Előolvasás:

- Jegyzet 2A (p. 16) + lehet, hogy 2B is, ha felteszem a honlapra a hétvégéig.

Kérdések

az olvasmányokkal kapcsolatban?

Feladatok (1B fejezet)

- Mit gondol, létezik a héberben tegezés és magázás? Volt olyan korszaka a héber nyelvtörténetnek, amikor a tudatos nyelvtervezés szerepet játszott? Voltak, vannak dialektusai a hébernek?
- Állandósult szókapcsolatok a bibliai héber nyelvben:

מִדְּוַעַ מְצֵאתִי תָן בְּעֵינַיִךְ. (Rut 2,10)

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-שָׂאוּל אֶל-יִפְּלֵ לֵב-אָדָם עָלָיו (1Sám 17,32)

אִישׁ מִהָר אֶפְרַיִם שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי שְׁמוֹ נִשְׂאָ יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדָוִד (2Sám 20,21)

Feladatok (2A fejezet)

Alkossanak 2-4 fős csoportokat. Csoporttársaival válasszanak egy bibliai szövegrészletet (szemelvényt), amelyet szövegolvasáson lehetőleg már feldolgoztak, és legalább 10-12 bibliai vers terjedelmű.

Keressenek közösen ebben a szövegben minél több (legalább 5-6) példát arra, hogy egy **melléknevet (vagy participiumot) egy főnévvel** egyeztet a szöveg, valamint minél több (legalább 5-6) példát arra, hogy egy **igét egy főnévvel** egyeztet a szöveg. Mi ezekben az esetekben a **szórend**?

Találnak arra is példát, hogy **melléknév igével** egyezik? Találnak arra példát, hogy **névmás** egyezik igével vagy melléknévvel?

Milyen további észrevételeik vannak? Például: az ige vajon **az alanyával vagy a tárgyával** egyezik? (Találnak mindkettőre példát?) Az a két szó, amely egymással egyezik, milyen **távol** lehet egymástól: előfordul, hogy egy szót egy távolabbi mondatban található szóval egyeztetünk? Találnak példát **rosszul egyeztetett (vagy nem egyeztetett)** igére vagy melléknévre?

Készítsenek elő egy 5 perc terjedelmű kiselőadást, amelyen a csoport tagjai bemutatják, hogy mit figyeltek meg a szórend és egyeztetés terén a vizsgált szemelvényben.

A feladatokat a csoporttársaival közösen oldják meg: ha lehet, személyesen (ha nem, akkor emailben vagy chatben). *Nincsen jó és rossz válasz,* az pedig különösen hasznos, ha társaival eltérő véleményeket képviselnek. Azt, hogy mire jutottak, órán fogjuk megvitatni.

Témaválasztás házi dolgozatra

A szintaxis építőkövei:
szórend és egyeztetés

A szórend és az egyeztetés fontossága

- (1)
- a. *A nagy könyvek*
  - b. *A könyvek nagyok*
  - c. * *A nagyok könyvek*
  - d. * *A könyvek nagy*

A szórend és az egyeztetés fontossága

egyeztetési mintázat	grammatikus példa	agrammatikus példa	nem egyező jegy
alany és melléknévi állítmány	<i>A kocsik szépek.</i>	* <i>A kocsik szép.</i>	[többes szám]
alany és ige	<i>A kutyák ugatnak.</i> <i>Én olvasok.</i>	* <i>A kutyák ugat.</i> * <i>Én olvasunk.</i> * <i>Én olvasol.</i>	[többes szám] [egyes szám] [első személy]
tárgy és ige	<i>Én látlak téged.</i> <i>Látom a házat.</i>	* <i>Én látom téged</i> * <i>Látok a házat.</i>	[második személy] [határozottság]

Névszói állítmányok

(2) a.	גְּדוֹל עֲוֹנִי	'nagy az én bűnöm'	(Gen. 4:13)
b.	הִיא גְּדוֹלָה מִן הָעֵי	'[Gibeon városa] nagyobb Aj [városá]nál.'	(Józs. 10:2)
c.	גְּדוֹלִים חֲקָרֵי לֵב	'nagyok [voltak] a fontolgatások'	(Bír. 5:16)
d.	גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה	'nagyok az Ö. cselekedetei'	(Zsolt. 111:2)

Egyeztetés: nemben, számban, de határozottságban nem!

Jelzős szerkezetek

(3)	a.	אִישׁ גָּדוֹל	'nagy (itt: <i>nagyra becsült</i>) ember, férfi'	(2Kir. 5:1)
	b.	אִשָּׁה גְּדוֹלָה	'nagy (itt: <i>jómódú, gazdag</i>) nő, asszony'	(2Kir. 4:8)
	c.	הָעִיר הַגְּדֹלָה	'nagy város'	(Gen. 10:12)
	d.	וּמְלָכִים גְּדוֹלִים	'és nagy királyok[at]'	(Jer. 25:14)
	e.	אֲבָנִים גְּדֹלוֹת	'nagy kövek[et]'	(Deut. 27:2)
	f.	אֶת הָאֵתוֹת הַגְּדֹלוֹת	'nagy jeleket'	(Jozs. 24:17)

Egyeztetés: nemben, számban és határozottságban is!

(Egyeztetés „esetben” nincs.)

Igei állítmány

Egyeztetés: nemben, számban, személyben.

- (4) a. אָנֹכִי הֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאַצִּיא אֶתְכֶם מִבֵּית עַבְדִּים
-
- ... én (SING.1) hoztalak (SING.1) fel benneteket Egyiptomból, és hoztalak (SING.1) ki benneteket a rabszolgaság házából. (Bír. 6:8)
- b. וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הוּא הִיְתָה אִם כָּל הָאָדָם
- Az ember (MASC.) a nő-je (MASC.) nevét Évának hívta (MASC.), mert ő (FEM.) lett (FEM.) minden élő anyjává. (Gen. 3:20)
- c. בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֵל אִישׁךָ תִּשְׁוֹקֶתְךָ וְהוּא יִמְשָׁל בְּךָ
- ... fájdalommal szülsz fiakat (SING.2.FEM.), és férjed után a vágyakozásod (SING.2.FEM.), és ő (SING.3.MASC.) uralkodik (SING.3.MASC.) feletted. (Gen. 3:16)
- d. וַתְּהִי חַטָּאת הַנְּעָרִים גְּדוּלָה מְאֹד
- Nagy (FEM.) volt (FEM.) az ifjak bűne (FEM.). (1Sám. 2:17)

Egyeztetés

	JELZŐS SZERKEZET	ALANY ÉS (IGEI VAGY NÉVSZÓI) ÁLLÍTMÁNY
<i>bibliai héber:</i>	nemben számban határozottságban	nemben számban <i>személyben</i>
<i>magyar:</i>	—	számban <i>személyben</i>

Néhány érdekes eset

- (7) a. וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹוֹק בַּעֲשֵׂה
*És az egész nép egyszerre válaszolt, és azt mondták:
„Mindent, amit mondott az Ö., megcselekedjük!”.* (Exod. 19:8)
- b. וַיַּעַן כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹוֹק בַּעֲשֵׂה
*És az egész nép egy hangon válaszolt, és azt mondták:
„Mindazt, amit mondott az Ö., megcselekedjük!”.* (Exod. 24:3)

Néhány érdekes eset

- (8) a. וְהִיִּיתִי אָנֹכִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים: (...)
... és én, valamint Salamon fiai, bűnösök leszünk [annak fogunk számítani]. (1Kir. 1:21)
- b. וַיִּקָּם וַיִּלָּךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ (...)
És felkelt és elment Dávid, valamint mindaz a [hadi]nép, aki vele volt, ... (2Sám. 6:2)
- c. בְּאֶרֶץ־צִיָּה וְעֵינַי בְּלִי־מַיִם: (...)
... kiszikkadt, kopár, víz nélküli földön. (Zsolt. 63:2)

A szintaxis építőkövei:
szórend és egyeztetés

Alapszórend

- Alapszórend: VSO mondat, NA főnévi szerkezet
  - Eltérés az alapszórendtől: oka van! mi az oka? *sokat beszélünk még erről!*
-

- Alapszórend főnévi szerkezeten belül: jelzett szó + jelző

- Főnév + melléknév הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל (2Kir 18,19)
- Főnév + birtokos jelző מֶלֶךְ אֲשׁוּר (2Kir 18,19)
- Főnév + mennyiségjelző מֶלֶךְ אֶחָד (Jes 23,15)
- De: mennyiségjelző + főnév אַרְבָּעָה מְלָכִים (Gen 14,9)

Alapszórend: VSO

- (10) a. יָקַח מֹשֶׁה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-בָּנָיו וַיַּרְכָּבֵם עַל-הַמָּמֶר (...)
És fogta Mózes a feleségét és fiait, és felültette őket a szamárra. (Exod. 4:20)
- b. יָשָׁם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר (...)
És felkelt Ábrahám reggel... (Gen. 22:3)
- c. תְּהִי חַטָּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד
Nagy volt az ifjak bűne (1Sám. 2:17)
- d. (...) וְהָאֵשׁ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וַרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:
... és sötétség [volt] a mélység felett, és Isten lelke lebegett a vizek felett (Gen. 1:2)
- e. (...) הֲיֵא רַכָּבַת עַל-הַמָּמֹר וַיִּרְדֹּת בְּסִטְרֵי הַהָר וְהִנֵּה דָוִד וְאִנְשָׁיו יֹרְדִים לְקִרְיַתָּהּ (...)
*... ő [Abigail] szamáron lovagolt, és a hegy által elrejtve haladt lefelé,
és íme, Dávid és emberei [pedig] lefelé jöttek vele szemben... (1Sám. 25:20)*

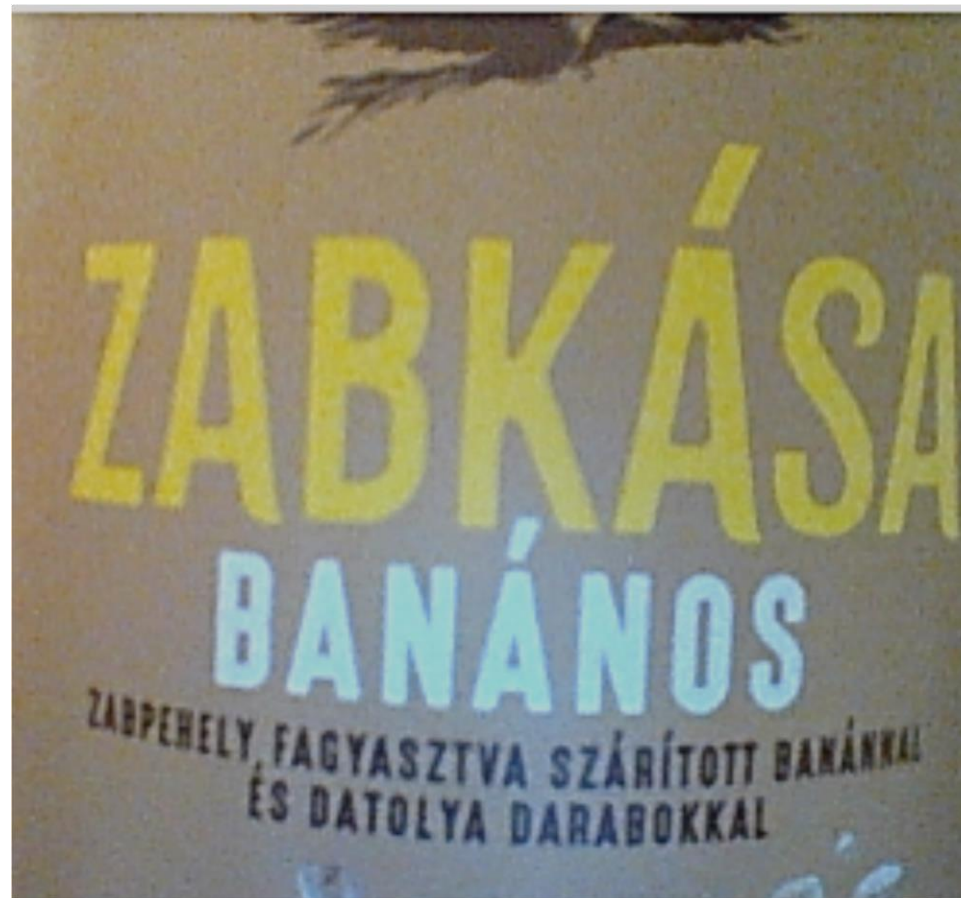
Az alapszórend, és eltérés az alapszórendtől

- a. *János megnézi a filmet.*
- b. *A FILMET nézi meg János.* [Nem pedig a balettot.]
- c. *JÁNOS nézi meg a filmet.* [Nem pedig Béla.]
- d. *János – megnézi a filmet.* [Béla viszont nem.]
- e. *A filmet – JÁNOS nézi meg.* [Nem pedig Béla. Ezzel szemben a balettot Béla nézi meg.]
- f. *You are tired.* [’Fáradt vagy.’]
- g. *Are you tired?* [’Fáradt vagy?’]
- h. *Ich reise heute nach Ulm.* [’Ma Ulmba utazom.’]
- i. *Heute reise ich nach Ulm.* [’Ma Ulmba utazom.’]
- j. *Reise ich heute nach Ulm?* [’Utazom ma Ulmba?’]

A főnévi csoport (bevezetés)

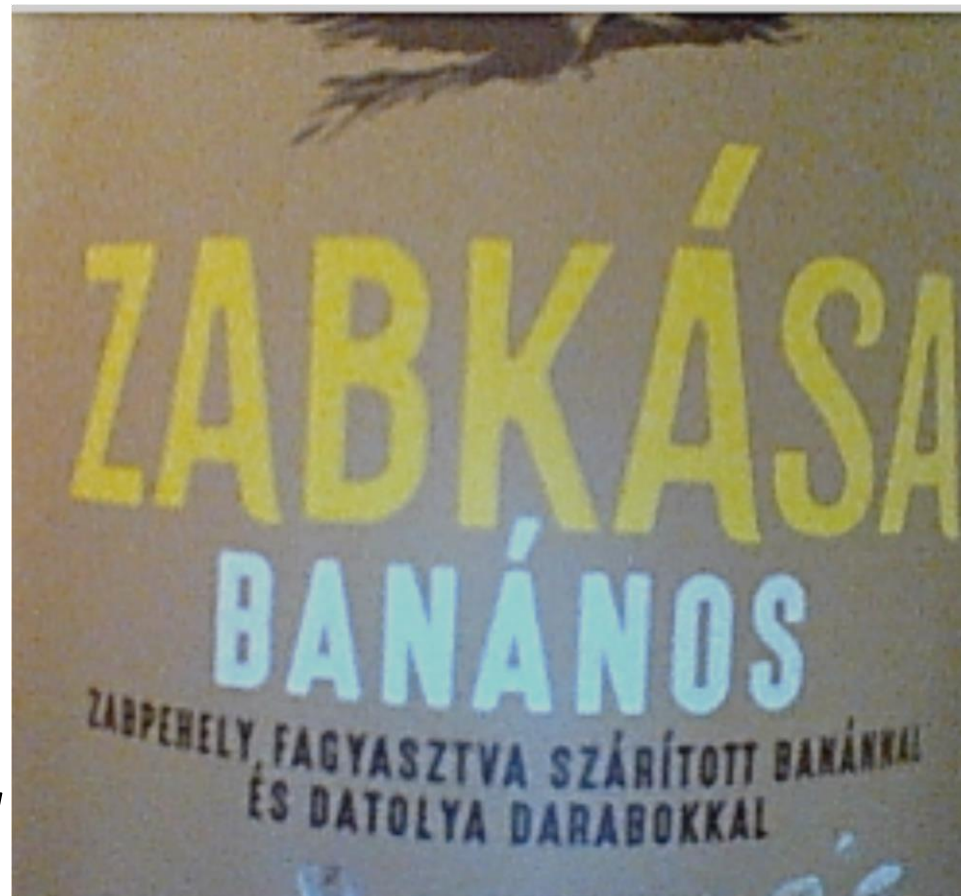
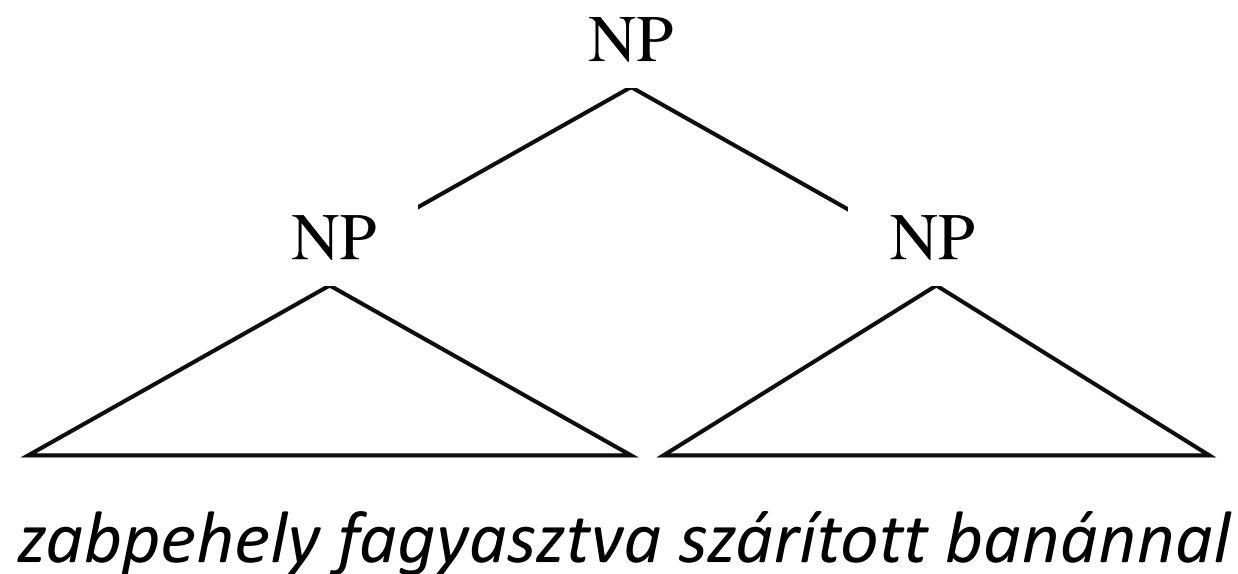
Zabpehely fagyaszttva szárított banánnal

- Ádám (5;7): „Ebben tényleg fagyasztott zabpehely van?”

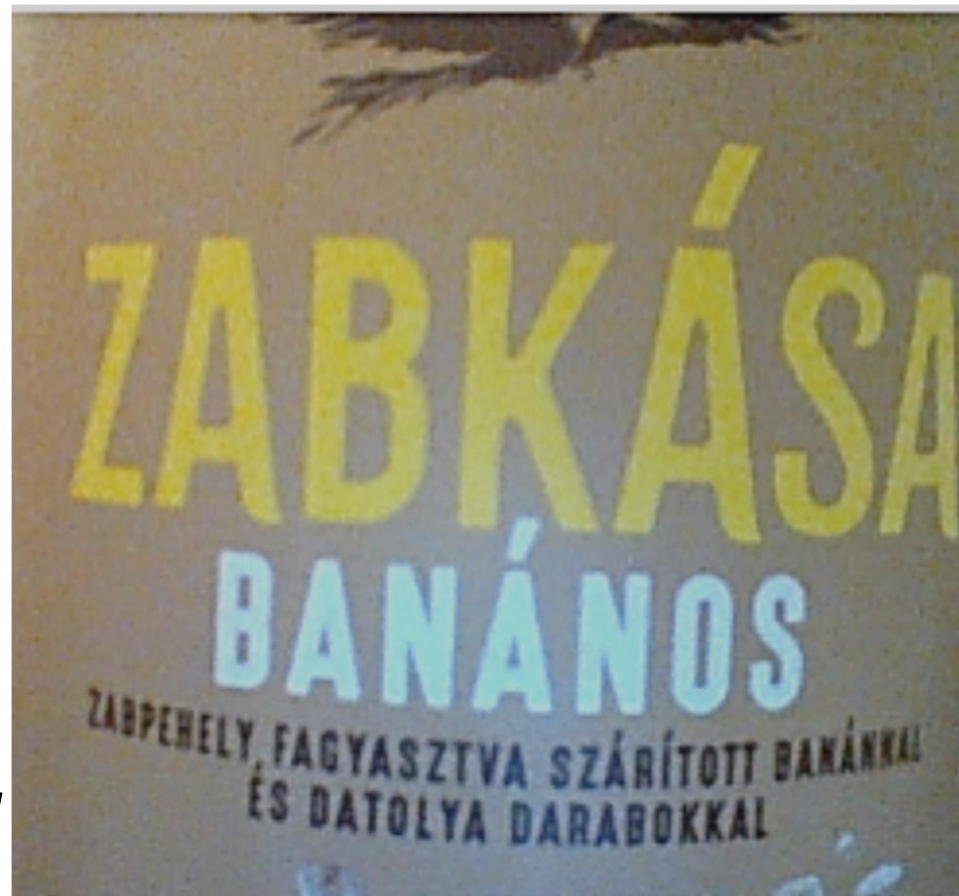
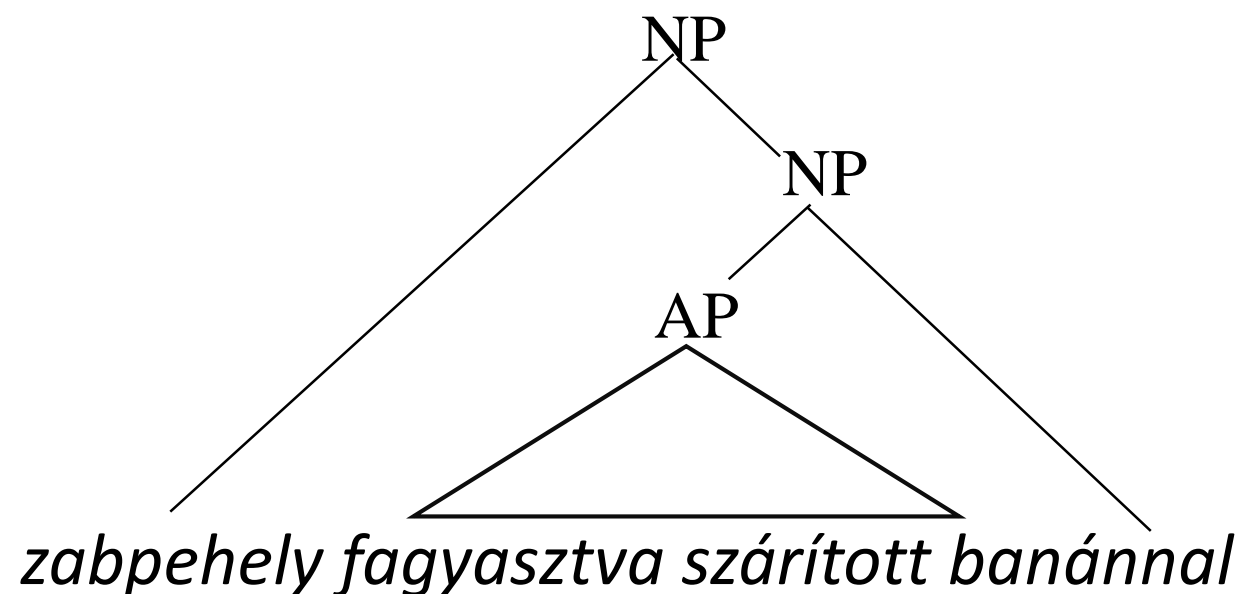
Zabpehely fagyasztva szárított banánnal

- Ádám (5;7): „Ebben tényleg fagyasztott zabpehely van?”

Zabpehely fagyasztva szárított banánnal

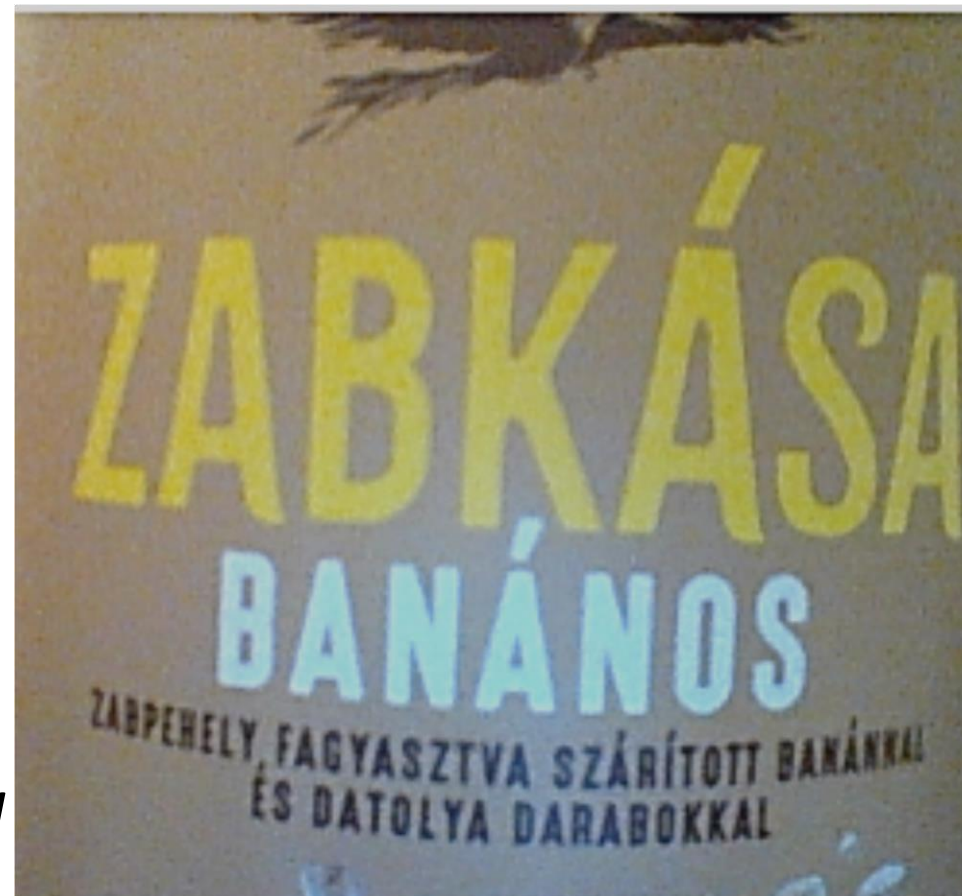
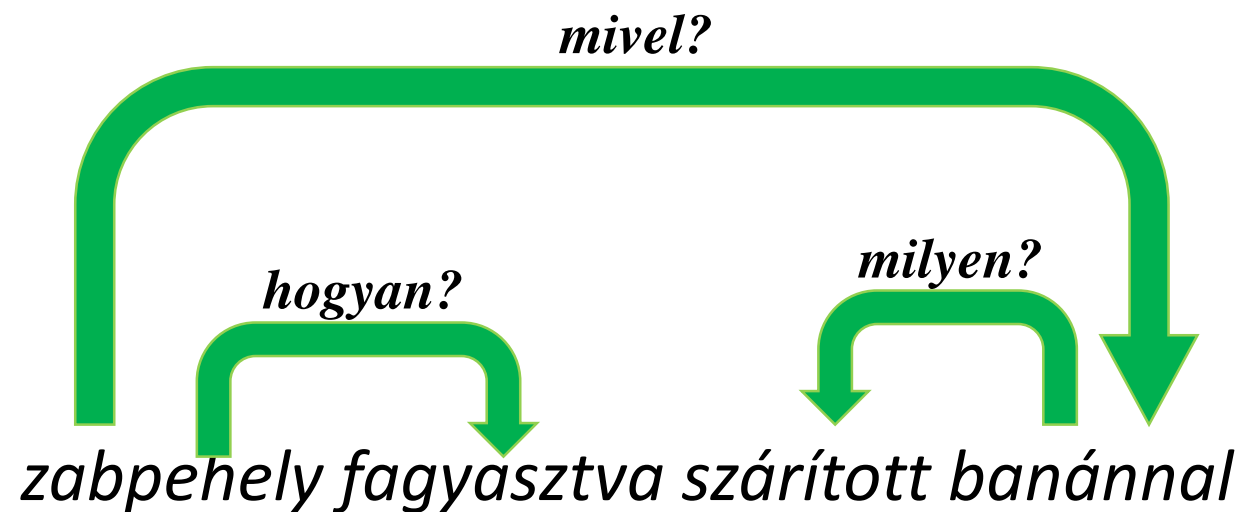
- Ádám (5;7): „Ebben tényleg fagyasztott zabpehely van?”

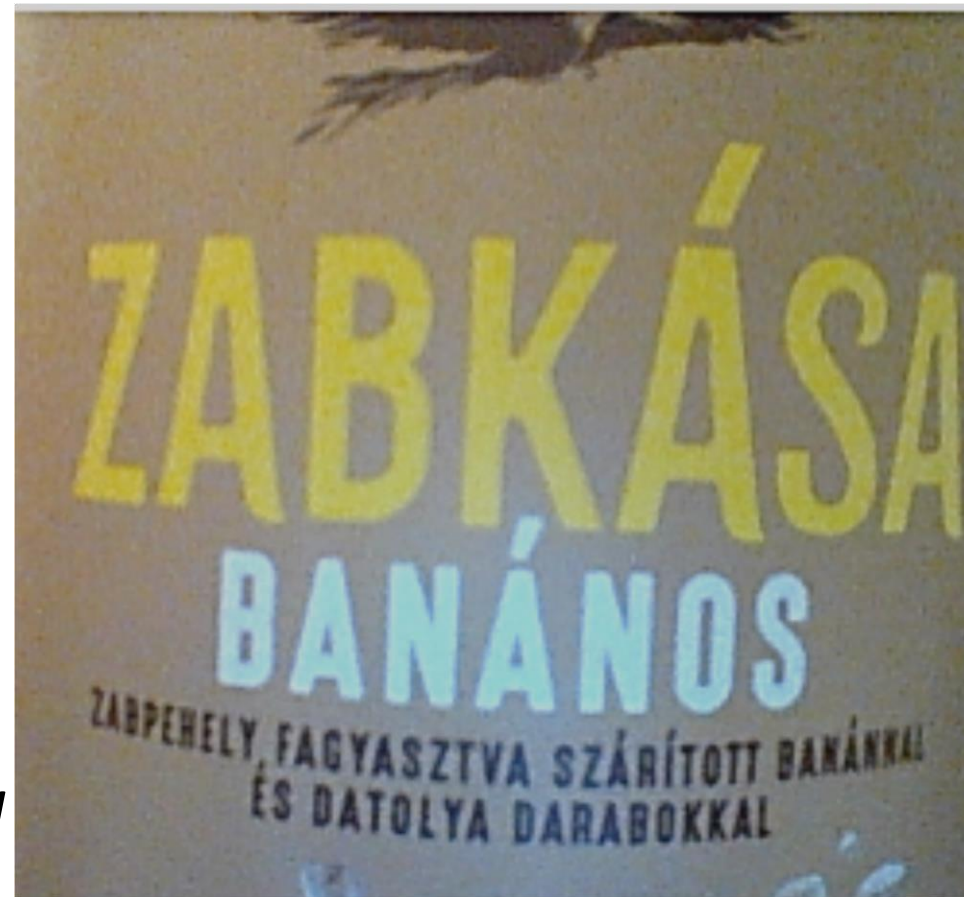
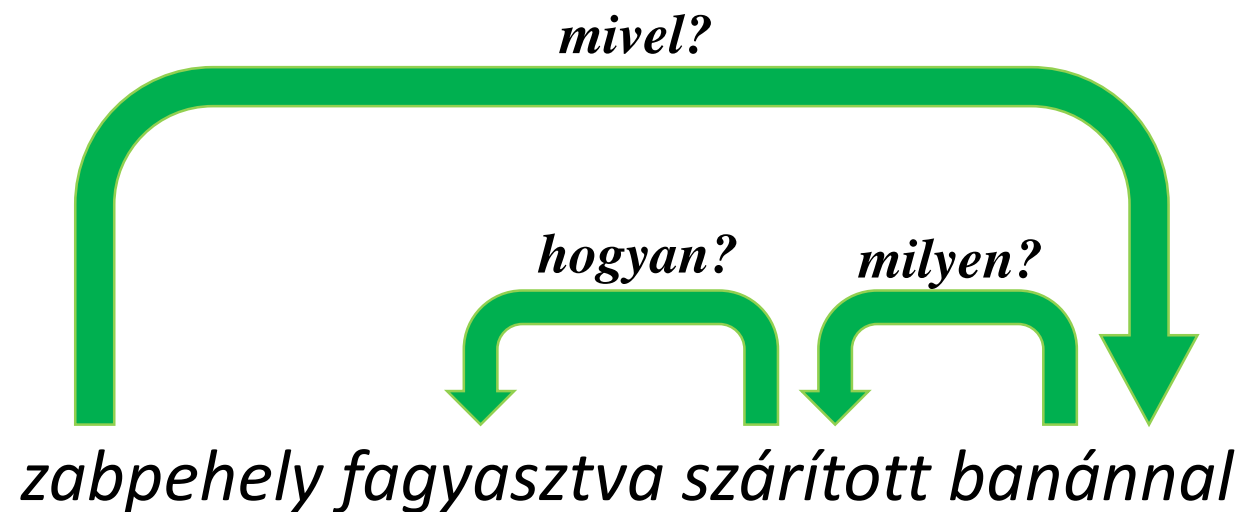
Zabpehely fagyasztva szárított banánnal

- Ádám (5;7): „Ebben tényleg fagyasztott zabpehely van?”

Zabpehely fagyasztva szárított banánnal

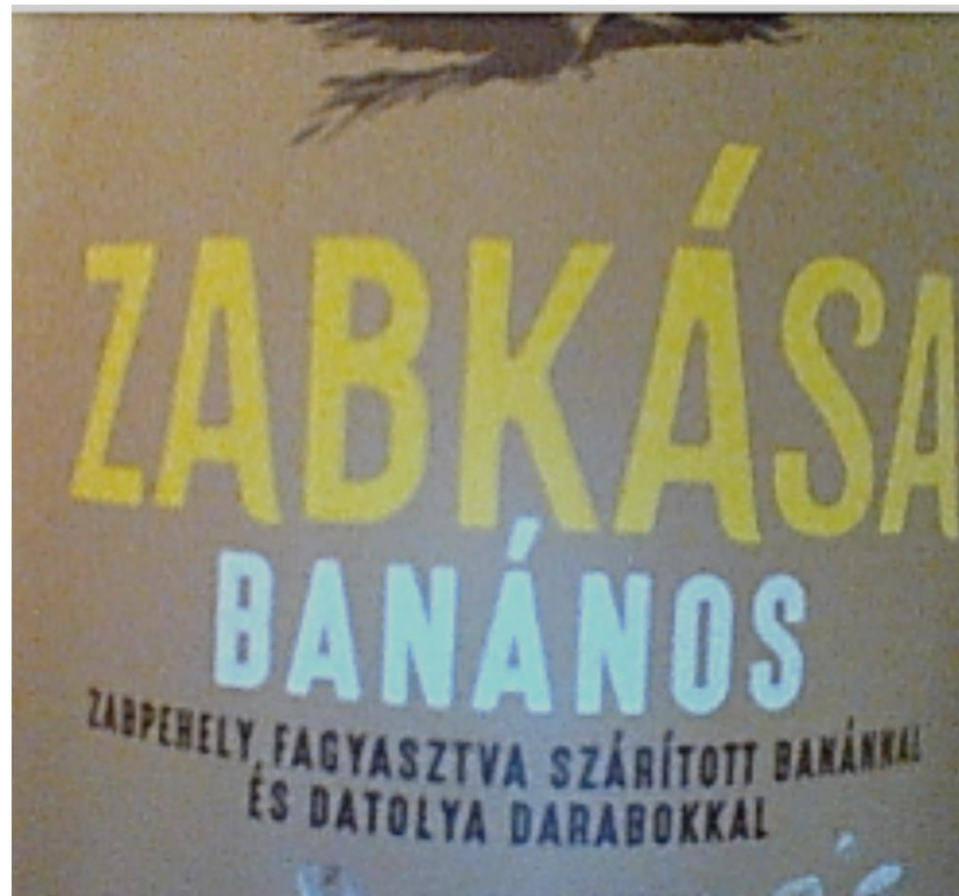
- Ádám (5;7): „Ebben tényleg fagyasztott zabpehely van?”

Zabpehely fagyasztva szárított banánnal

Mi minden lehet
egy főnévi szerkezetben?

- Főnév és minőségjelző *banános zabkása*
- Főnév és vonzat *zabpehely banánnal*
- Főnév és jelző vonzattal
fagyasztva szárított banán
- Főnév és birtokos jelző *Hanna zabkásája*
- Főnév és mennyiségjelző *két banán*
- stb.

Ismétlés következő órára,
olvasnivalók és házi feladat

Ismétlés következő órára

Az elsőéves anyagból

- Minden más, ami nem ige

Következő órára: olvasandó + házi feladat

- Utóolvasás:
  - Korábbiak (pp. 1-9)
  - Jegyzet
- Feladat:
  - 2B végén, narancs doboz (p. 25) (5 pont)
- Előolvasás:
  - Jegyzet 3A (ha / amint elérhető)

Viszlát jövő szerdán!